

REDACȚIA:
BLAJ — JUDEȚUL ALBA DE JOS

REDACTOR:
DR. ALEXANDRU RUSU

MANUSCRISELE NU SE
— INAPOIAZĂ. —

Unirea

ABONAMENTUL
Pe un an . . . 40 Lei
Pe 6 luni . . . 20 Lei
Pe 3 luni . . . 12 Lei
Numărul 1 Leu

Pentru inserate se plătește 2 lei de șir garmond.
La publicările ulterioare se socotește taxa jumătate.

Foaie bisericească-politică. — Apare în fiecare Sâmbătă.

Crestături.

De-acum, hotărât, ne trezim la viață. Un ordin al mitropolitului nostru impune deschiderea bisericilor, și afară de timpul sfințelor slujbe, pentruca credincioșii să poată vizita cât mai des pe Dătătorul Milelor, care este în biserică. Și cum acest ordin va trece cu siguranța peste hotarele arhidiecezei de Blaj, întreagă provincia noastră bisericească va rupe zăvoarele odioase ale bisericilor încuiate. Bisericile deschise vor deschide sufletele, aruncând asupra lor o binefăcătoare lumină. Aceasta va desvâli golurile din inimi și ele vor căuta să se umple din bogăția nescăpată de pe sfințele noastre altare. Sufletele se vor apropia cu încredere de Dumnezeu euharistic și inimile vor începe să simtă tot mai mult puterea divină a Mielului nevinovat. El va sta pe tronul său și pe mai departe blând ca o oaie la junghiere și nu-și va deschide gura sa, dar deschizându-se inimile noastre va grăi în ele cuvântul mistic al harului, isvorit din tăcerea tainică de după icoanele sfinte. Și cuvântul acesta trup se va face; puterea lui va încolți în noi simburii vieții și deodată cu trezirea acestei primăveri, biserica noastră se va resimți, dela un capet la altul, de suc al înviător ce curge din vița-ivor al tuturor harurilor. Dumnezeu va binecuvânta pe poporul său cu pace, iar poporul plecându-se adânc în fața sfântului jertfelnic, va murmura în tăcere rugăciunea mântuitoare: »Vie, Doamne, împărăția Ta!»

* * *
Prima rândunică ne-a sosit: Preasfințitul episcop Iuliu al Gherlei a trimis »Unirii» renașcute suma de una mie lei. Semn, că e primăvară în biserica noastră. Razele Soarelui ceresc au trezit în noi puterile adormite ori aproape adormite, puteri existente de sigur, dar cari nu puteau până acum răsbate la suprafață. De-acum s'a mișcat scoarța pământului nostru, și deasupra lui e multă căldură și o lumină bogată. Muguri plini de viață răsar pretotindeni și n'uzumzetul vieții pornite, sufletul nostru deslușește un cântec de slavă. E cântecul presei. Nu ea trezește viața, această putere n'o are; dar presa o cântă și la cântecul ei viața trezită de Celce o poate trezi se desface mai ușor și mai sprinten. Pentru a putea însă cânta îi trebuie hrană și această hrană are să-i vină. Noi suntem siguri de asta. »Nu vă îngrijoreți, ne spuse doar Domnul, ce veți mânca și ce veți bea, că toate acestea păgâni le caută». Și cum noi nu suntem păgâni, privind »crinii câmpului» și »paserile cerului» pe cari Domnul »așa le îmbracă», nu ne îndoim un singur moment, că după ce nu căutam decât »împărăția lui Dumnezeu», celelalte »toate se vor adauge nouă». E primăvară în biserica noastră și după cea dintâi rândunică, e șirul lung al celorlalte, vestitoare sigure și atât de frumoase al acestui nou început de viață. Să nu le stricăm cuiburile ce vin să-și facă la noi!

Temelia apostolilor.

(=) Intreagă opera Mântuitorului, mântuirea neamului omenesc prin biserica așezată de dânsul, razimă pe temelia apostolilor. Ei sunt organele prin cari sau înjghebat primele comunități creștine, cuvântul și pilda vieții lor au întărit legăturile tainice ale credinței dintre frați, prin mâinile lor s'a pogorit în inimi căldura harului dumnezeesc și poruncile lor au asigurat tăria neînfricată a celor dintâi mucenici ai dragostei de Dumnezeu și de oameni. Puterea magisterului, ministerului și a guvernării a fost treimea cea sfântă, prin care s'a realizat admirabila unitate, în care s'a închiegat »împărăția lui Dumnezeu» pe pământ.

Fără îndoială, Mântuitorul Hristos este, și tot el rămâne de apururi »piatra cea de unghiu», a cărui putere divină se resimte în toate, ajutorul lui garantează, prin asistența promisă, darul infalibilității, dar în definitiv cei ce se bucură de acest dar, aceia prin cari operează puterea divină sunt apostolii Domnului.

Intr'un chip deosebit s'a îngrijit Hristos de formarea acestor suflete conducătoare. Intreagă activitatea lui de trei ani și câteva luni a fost pusă așazicând exclusiv în serviciul educației acelora, către cari avea să rostească cuvântul: »Pe cum m'a trimis pe mine Tatăl, și eu vă trimit pe voi». Vraja chemării sale: »Vino după mine!», care a fost în stare să desfacă pe acești oameni și de cele mai intime legături avute înainte, trebuia să se prefacă în ei într'o adâncă convingere, care să nu se smintească cu timpul la cuvântul, că: »cel ce nu se lapadă de tată și mamă, de frate și soră, de fiu și de fată... și nu-mi urmează mie, nu este vrednic de mine».

Și Domnul a isbit: Cel dintâiu seminar pentru preoți, condus de însuși păstorul cel mare, ne-a dat tot atâția apostoli. »Iată noi am lăsat toate», spun ei, și cuvântul acesta nu este decât o clasică mărturie a faptului, că înțelesul adânc al vorbelor Mântuitorului: »Cine este mama mea și cine sunt frații mei?», a fost pătruns de ei pe de-a ntregul.

Singur așa se explică începutul minunat al bisericii, în ziua de sfinte Rusalii, și singur așa înțelegem jertfirea de sine cu care ei au urmat, mai târziu, să se execute de misiunea primită.

*
Acesta e spiritul apostoliei creștine și singur în acest spirit se poate lucra cu succes. Dovadă, înălțătorea galerie a ordurilor religioase, în cari cele trei voturi, urmate de cei ce puteau să o facă, sunt espresia fidelă a acestui spirit al lapădării de sine pentru Hristos și opera lui. Și va trebui să recunoască oricine, că nicăieri nu s'a lucrat mai mult, mai cu inimă și mai desinteresat pentru înălțarea sufletelor la Dumnezeu decât în ordurile, a căror membrii au știut să se țină la înălțimea

curată a vergurii deapururi, a sărăciei pește și a ascultării fără de murmur. De asemenea nime nu va putea tăgădui, că puterea extraordinară a bisericii latine zace tocmai în instituația celibatului clerului său. Un cler căsătorit este, indiscutabil, un cler împărțit și activitatea lui nu va putea nicicând să atingă rezultatele câștigate de un cler care nu are grija familiei sale. Cuvintele sfântului Pavel, că »bărbatul neinsurat grijește de ale Domnului, cum să placă Domnului, iar cel insurat, grijește de ale lumii, cum să placă muierei», se potrivește tot așa de mult preotului insurat ca și mireanului.

Dar asta nu vrea să însemne, că în sinul unui cler căsătorit, cum este și al nostru, nu ar putea totuși să existe acel spirit al apostoliei, de care vorbisem. El trebuie chiar să poată exista, fiindcă altfel biserica nu ar fi putut tolera o astfel de stare. Inseamnă numai, că el va putea exista mai cu greu, și că pentru a-l face să se valideze, se recere o muncă neasămănat mai intensivă decât acolo, unde piedecite inerente legăturilor familiare, nu stau în calea unei dedicări, cu trup și suflet, sublimi chemări a apostoliei. Așa se explică pentru biserica noastră, fără să fi adus o lege obligatoare a celibatului, a fost totdeauna bucuroasă de o sporire a numărului preoților săi necăsătoriți, iar în scaunele sale arhieresti a dorit să vadă în toată vremea oameni, cari, neavând pe nimeni, să poată fi părinți adevărați ai turmei întregi. Semnificația acestei dorinți nu poate fi neînțeleasă de nimeni.

*
Cu toate greutățile situației în care se găsește, biserica noastră își dă toată silința de-a implini chemarea ce-o are. Neamul românesc, adus prin voința lui Dumnezeu la sărbătoarea de-a putea să-și vadă hotarele întregite, nu poate să uite nicicând această binefacere a cerului. În chip firesc trebuie deci să tindă și către o întregire a sufletului, în sensul unei apropieri tot mai pronunțate de ceea ce înseamnă adevărata viață creștinească.

Prima întregire a făcut-o armata română, a doua întregire revine armatei creștine. Aceasta e marea datorință a noastră, a clerului. Să ne pstrundem deci de spiritul adevăratei apostolie, și aliniați în șiruri compacte, cu încredere deplină în biruința ce neapărat trebuie să vină, să intrăm în luptă cu toții. Niciodată să nu uităm, că sufletul neamului este în mâinile noastre, și că noi răspundem de dânsul.

Sinoadele protopopești din această primăvară sunt stăpânite de atmosfera încărcată, creată prin agitațiile neașabuite pornite pe tema concordatului și chiar pe aceea a încercărilor nelegiuite de-a provoca o defecționare dela adevărata biserică a Domnului. Acțiunea pornită cu scopuri politice, foarte bine calculate, din partea partidului liberal, și care pe urmă

a îmbrăcat haina urită a unui confesionalism veninos, nu a putut rămânea fără reacțiune din partea bisericii noastre. Ea se produce acum prin hotărârile pe cari le iau sinoadele protopopești, hotărâri menite a forma un interesant capitol în istoria mai nouă a bisericii noastre.

Trimise direct, ori pe calea filierei ierarhice, la forurile competente în a se pronunța asupra chestiunilor cari ating atât de simțitor biserica noastră — la parlament și guvern —, aceste proteste nu vor putea greși efectul. Se va ști din ele, că biserica aceasta, atât de geloasă de trecutul său glorios, vrea să trăiască și în viitor. Vrea chiar mai mult, vrea ca acest viitor să întrecă trecutul, și în scopul acesta e gata să aducă și jertfele cele mai mari. În schimb așteaptă dela cei ce îndrumă destinele țării să nu-i pună piedeci în cale, ci mai vârtos să o ușureze în munca la care se încinge. Și asta pe două căi: 1. prin aranjarea cinstită a chestiunii dotației preoțești și 2. prin asigurarea titlului de deplină paritate în drepturi cu oricare confesiune a țării.

Acesta e cuvântul clerului nostru, cuvânt ce nu poate rămânea fără ascultare.

„Sanin“. Este titlul noului roman, pe care *Gazeta Ardealului* din Cluj va începe să-l publice în curând în foileton, într'o admirabilă traducere românească. Scris de unul din cei mai puternici romancieri moderni ai Rusiei M. Artzibacew, „Sanin“ este povestirea emoționantă a unor întâmplări zbuciumate prinse cu un talent magistral în cadrul sângeros al revoluției rusești, care va prinde dela primele pagini, atențiunea încordată a cititorilor.

Nu dela noi spunem aceasta. Cuvintele de mai sus sunt reclama de bălcu, care de câteva săptămâni se resfată, cu litere mari de reclamă, pe paginile celui mai nou organ al guvernului, cu titlul atât de sugestiv cum este acela de „Gazeta Ardealului“. Pornită la drum cu haina curată a oricărui nou născut, gazeta dela Cluj părea că are gânduri foarte bune, chiar și în ce privește foiletonul pe care l-a ales până acum cu destulă îngrijire. Iată însă, că ne anunța o senzație: pe „Sanin“. S'ar părea că cititorii nu s'au prea înălțat de cuprinsul gazetei și pentru „a prinde atențiunea

lor încordată, dela primele pagini“ s'a gândit la „povestirea emoționantă a unor întâmplări zbuciumate“ cuprinse în romanul lui Artzibacew.

Trebuia să spună încă mai mult, căci putea s'o facă cu înima liniștită, că nu spune decât adevărul. Trebuia să spună că „povestirea emoționantă“ emoționează prin imoralitatea nedeghizată pe care-o propagă „Sanin“ și că „întâmplările zbuciumate“ nu sunt altceva decât convulsiunile isterice ale unor „personalități“ de cloacă, cari nu se sfiesc să debuteze cu perversitatea lor sadică și sodomică la lumina zilei și în fața lumii întregi. Putea și trebuia să spună, că orgiile sexuale despre cari citim că s'ar petrece sub cerul amorului liber a bolșevismului rusesc sunt numai palide icoane a ceea ce cuprinde „Sanin“. Pe urmă n'ar fi stricat poate — dar încă nu e târziu — să reproducă vre-unul din clișeele ce ilustrează oricare ediție a acestei foarte celebre pornografii artistice.

...Și când te gândești, că toate acestea se vor publica în gazeta Ardealului nostru sobru, într'un organ ce susține un program de guvern, a cărui deviză e cinstea!

În fața acestei amenințări de bolșevizare, avem o singură nădejde, în faptul, că: lățirea imoralității se pedepsește prin lege. Și procurorul trăește. Dar... totuși: nu s'ar putea oare ca cineva din ceice sunt atât de aproape de „Gazeta Ardealului“ să oprească publicarea acestui roman?! Noi am preferi această soluție — și Ardealul poate ar merita-o.

Revistă bisericească.

Clerul român unit din întreagă provincia noastră bisericească se întrunește în săptămânile acestea la *sinoadele protopopești* obișnuite. De astădată ordinea lor de zi nu este însă cea obișnuită. De pretutindeni se anunță o muncă febrilă în vederea sinoadelor eparhiale, aducându-se simultan și cele mai energice proteste împotriva celorce încearcă a turbura seninătatea pașnicei munci culturale la care se pregătește.

Frumoase zile de sărbătoare au fost pentru credincioșii noștri din *Sanislău* și jur (eparhia

Orășii) *misiunile sfinte* din 6 și 7 Aprilie. Oratorii (Dr. Iacob Radu și Ștefan Roșianu) au fost ascultați de mii de suflete dornice de a auzi cuvântul Domnului, iar cei opt preoți prin deslegarea cărora s'au pogorit în atâtea suflete mângâierile pocăinței creștine vor fi mulțumit de sigur lui Dumnezeu pentru o roadă atât de bogată. — Sanislăul a scăpat nu de mult din legăturile faimosului Hajdadorogh. Are una din cele mai mari și — prin grija deosebită a reuniunii femeilor condusă de inimosul protopop Alexiu Pop —, în aceeași vreme din cele mai curate biserici.

Tot în aceleși zile s'au ținut *misiuni populare* și în o alta margine a provinciei noastre bisericești, în Săcuimea „jargalilor“, la *Ghimesfăget* în județul Ciucului. Ele s'au ținut din partea profesorilor din Blaj Dr. Augustin Tătar și Ioan Moldovan, cari n'au cuvinte pentru a putea arăta bucuria nespūsă simțită de acești fii sufletești ai păr. protopop Gergely, pentru faptul, că li-s'a pregătit o atât de înălțătoare serbare a sufletului. Multă vreme se va vorbi în părțile locului de Bunăvestirea acestui an.

Sinodul protopopesic al Reteagului (eparhia Gherlei) ținut în comuna *Rugăsești*, sub conducerea protopopului Sonea, a luat hotărâri vrednice de amintit în toate chestiile la ordinea zilei. Deosebit remarcăm apelul ce se va face către toate protopopiatele, ca cu prilejul acestor sinoade să se țină totdeauna și *misiuni sfinte pentru popor*. Așa s'a făcut aici, angajând pentru predici și mărturisiri puterile potrivite din protopopiat, și rezultatul a fost peste orice așteptare.

Pe ziua de 8 Aprilie a fost convocat în sesiune extraordinară sf. *Sinod al bisericii autocefale române*. Convocarea s'a făcut pentru ca Sinodul să se pronunțe asupra anteproiectului de lege pentru „organizarea unitară a bisericii ortodoxe române“. Ținut mai mult în spiritul organizației bisericești din regat, proiectul nu e bine văzut de clerul ardelean și basarabean, așa că dacă ministrul nu va căuta să-l impună va mai trece probabil multă apă pe Dâmbovița până se va conveni

Foiața „Unirii“.

Petru Maior și Unirea.

Un domn, care iscălește „*Părintele Terenție*“ se ocupă într'o serie de articole publicate în „*Telegraful român*“ (Nrii 15—18) de părerile lui Petru Maior privitoare la unirea unei părți a Românilor ardeleni cu Roma. Studiul „*Părintelui Terenție*“ vrea să fie un omagiu adus celebrului elev al școlilor romane din prilejul împlinirii alor o sută de ani dela moartea lui.

Articolele terențiane ale *Telegrafului* din Sibiu sunt nu numai un act de imprudență în vremile aceste grele, ci sunt și o brutală jicnire a memoriei învățatului și foarte harnicului Petru Maior, care, cu toate încercările copilărești ale scrierilor de ocazie, a fost, este și va fi totdeauna o glorie a bisericii române unite.

Pentru a termina definitiv cu legenda atât de plăcută anumitor cercuri, cari cearcă să și facă o glorie din dovedirea neunirii celor trei mari scriitori ardeleni dela sfârșitul veacului al XVIII-lea și începutul celui următor, Klein, Șincal și Petru Maior, reproduc trei scrisori ale acestui din urmă. Una este scrisă

nu mult după întoarcerea din Roma, a doua la vrâsta înaintată de peste 50 de ani, iar a treia cu câțiva ani înainte de moarte.

Iată aceste trei documente, în originalul latinesc și în traducere românească:

I. „Eminentissime ac Reverendissime Cardinalis Praefecte S. Congr. de Propaganda Fide!“

Redux Vienna Austriae ubi ex clementissima Majestatis Apostolicae resolutione, Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Eminentiarum Vestrarum consensu, gratiaque unius anni interpedine commorans, studia, quorum gratia ibidem manseram, emensus sum, mearum partium esse putavi quantocyus juxta obligationem jurejurando in Collegio de Propaganda Fide confirmatam, Eminentias Vestras de statu meo locoque ubi degerem reddere certiores. Sane posteaquam in Transilvaniam, ad quam provinciam me rediturum adpromiseram, perveni, sine mora sanctissimae Triados monasterium Balasfonsae petii, ibique adhuc moror praestolaturus Exllmi mei episcopi diocesani jussa voluntatemque, cui me conformare satagam. Profecto ad quid me destinabit, eidem diligenter operam navabo. Sacros ordines hactenus non sum consecutus, at spero me divina gratia, iisdem proxime initiatum iri. Caeterum data occasione meo juramento, quoad ejus fieri potest, satisfacere, imbuendo nempe fideles salutari doctrina, schismaticos ad s. Unionem adhortando atque alia id genus exercendo, haud intermitto. Plura me chirotonia condecoraturum in Vineam Christi Domini

nostrum operaturum Deigratia cooperante spero Interim sacram purpuram etc. Balasfoniae Transilvaniae 1780, 20, 7-bis. humillimus et obsequentissimus Clericus — Paulus Major 1).

1) I. Eminentissime și Reverendissime Cardinal al S. Congr. de Propaganda Fide:

Reintors la Viena în Austria și pe urma binevoitoarei rezoluții a Majestății Sale Apostolice și cu Invoeala și plăcerea Sacrei Congr. de Propaganda Fide și a Eminenței Voastre zăbovind un an întreg și isprăvind studiile din pricina cărora rămăsesem acolo, mi-am ținut de datorință să vă încunostințez pe Eminența Voastră, conform obligamentului sub jurământ din Col. de Propaganda Fide, despre starea mea și despre locul unde petrec. Și într'adevăr după ce am sosit în ținutul Transilvaniei unde promisesem, că me voi reîntoarce, fără de zăbavă am intrat în mănăstirea Sfintei Treimi din Blaj, unde me aflu și de prezinte fiind gata a îndeplini poruncile și voința Excelenței Sale Eppului meu diecesan, căruia mă voi conforma întru toate. Nesmintit la tot ce mă va pune, me voiu nisui din respuzeri să satisfac. Sacrele orduri pân aci nu le-am primit, dar cu ajutorul lui Dumnezeu sper, că le voiu primi cât de curând. Dealtcum data occasione, întru cât se va putea voiu satisfac jurământului meu și de loc nu voiu întrelăsa de-a învăța pe cei credincioși doctrina cea mântuitoare, de-a îndruma pe cei schismatici să treacă la unire, și de a deprinde și altele de felul acesta. Când voiu fi împodobit cu darul hirotoniei sper că având ajutorul lui Dumnezeu voiu lucra și mai mult în viea Domnului nostru Isus Hristos. Intr'aceea purpura sacră scl. Blaj în Transilvania la 29 Sept. 1780 cel mai umilit și supus cleric — Paul Maiore.

asupra lui pentru a putea fi prezentat în fața parlamentului. Pentru atitudinea Ardelienilor este semnificativ, că mitropolitul Bălan (Sibiu) nici nu s'a prezentat la Sinod, deși a fost invitat special prin depeșă, iar episcopul Ciorogariu (Oradea-mare) a declarat, că va lua parte la lucrări numai până când discuția se va menține pe terenul statutului șagunian.

Investirea noilor episcopi de Argeș și Râmnic s'a făcut din partea M. S. Regelui în ziua de 7 Aprilie.

Tot în fața M. S. Regelui s'a făcut în cursul săptămânii trecute *jurământul de fidelitate* a episcopului latin dela Oradea-mare, contele Széchenyi, și a superintendentului reformat Nagy din Cluj. Bătrânul episcop Baromissza din Satu-mare și șeful unitarilor din Cluj, Ferencz József, au jurat acasă în fața comisarilor regali, iar episcopii latini din Alba-Iulia și Timișoara făcând jurământul mai înainte, împreună cu episcopul Sașilor luterani din Sibiu.

La căminul studenților din Cluj dl prof. universitar Marin Ștefănescu a ținut în 10 Aprilie o conferință, arătând pe temei științific, că *religia și știința nu sunt domenii, cari se esclud* și că între ele se poate face totdeauna o bună armonizare, care nicicând nu trebuie neglijată.

Consiliul de ministri a hotărât, ca *fondul religios ortodox din Bucovina* să treacă în administrarea Casei Bisericii. Manipularea lui a fost încredințată mitropolitului Bucovinei și consistorului bisericesc respectiv.

În Miercuria Paștilor apusene a închis ochii *cardinalul Gibbons, din Baltimore*. Om de o cultură rară, suflet mare, care vedea chestiunile în tot complexul lor, pe lângă isprăvile mari, făcute în America, el se gândia și la alții. Cu ocazia Conciliului Vatican a vorbit mai multă vreme cu mitropolitul Vancea, și i-a promis, că va scrie o carte în favorul Românilor asupriți. În decursul războiului, marele patriot era și un mare creștin, și a căutat să oprească vărsarea de sânge, când ea devenise

superfluă. Teolog eminent, apologet în curent cu toate chestiunile dela ordinea zilei, Gibbons era foarte apreciat nu numai de Sfântul Părinte, care l-a făcut cardinal în 1886, și de președintele Statelor Unite, cu care avea legături prietenești, ci era socotit ca un mare om în toată lumea.

„La Croix” publică o interesantă statistică a studenților dela politehnică, dela școala superioară de arte și meserii, dela ingineria montanistică. În ce privește proporția, în care ei se cuminecă tot mai mulți de Sfintele Paști. Profesori bătrâni, dau pildă și îndemn, și *studenții merg la cuminecătura în corpore*, cu sutele, în mai multe biserici. — Dacă la noi lipsește pilda profesorilor, căci suntem încă foarte departe de cultura Franței, n'ar trebui să lipsească stăruința părinților.

Spicuri.

Această rubrică, pe care vom deschide-o de câte ori vom găsi, că e bine s'o facem, ne va servi pentru a reproduce din reviste și gazete, uneori poate chiar din cărți, lucruri ce vom socoti, că pot fi de folos cititorilor noștri.

Apreciatul scriitor din București, d. Nichifor Crainic publică în nr. 80. (10 Aprilie c.) din „*Neamul Românesc*” de sub direcția d. N. Iorga un articol sub titlul „Religia”, pe care dacă am dispune de mai mult loc l-am reproduce în întregime. Așa însă reținem numai partea referitoare la stările actuale din biserica ortodoxă autocefală română.

După ce arată ce a fost această biserică în trecut și înainte de a trece la ceea ce crede că va trebui, dacă poate, să devină în viitor, apreciază prezentul pe cum urmează:

„În viața noastră publică, religia noastră a încetat de mult să mai ocupe planul întâiu.

Din producția noastră culturală modernă aproape lipsește nervul religios. Existența lui ici și colo nu e organică, ci accidentală.

Lipsa aceasta coincide cu lipsa de adâncime și de semnificație mai largă și mai durabilă a multor zămisliri culturale, ce dovedesc de altfel destul talent artistic. În cercurile intelectuale stăpânește o indolență religioasă, dacă nu chiar o aversiune. Se acuză Biserica, visternică doctrinei și a tainelor sacre. Biserica e în

adevăr neputincioasă. Răsetele ortodoxe, ce se aud în fața primejdiei romano-catolice trădează neputința ei: cine se simte tare, nu șipă. Galeria ierarhilor moderni, mai mult mânjiți de laba brutala a politice decât unși de Duhul Sfânt, nu poate înfățișa nici o figură apostolică. Socotim că nici vestitele scandaluri ale Sfântului Sinod n'au fost inspirate tocmai de Duhul Sfânt, cum ar trebui să concludem după constituția lui tradițională.

De altă parte, învățământul religios, dela Seminar până la Universitate, se macină într'un mecanism formal, de o spăimântătoare superficialitate și sterilitate.

Mașina aceasta nu scoate personalități religioase, ci indivizi de specialitate ierurgică. În cercurile noastre teologice, gândirea ar incomoda; ea se evită ca un lucru diavolesc.

E acolo o mentalitate pipernicită, servil reproducătoare, care a rămas cu cel puțin o mie de ani în urmă. Actualitatea vieții, cu complexitatea și finețea problemelor moderne ale existenței, e acolo total necunoscută. Teologia română e ortodoxă și nici până azi n'a luat la cunoștință că, la doi pași de ea, există o filozofie și o literatură religioasă rusească de însemnătate capitală.

Teologia aceasta n'a creat nimic; nici măcar o literatură de pură specialitate; nici măcar una de traduceri. Ea n'are până azi o ediție cum se cade a Bibliei. Ce-ar putea ieși din acest scandal, din această submediocritate, din această ignoranță?”

Săptămâna politică.

Interne.

Guvernul a înființat *două ministere noi*, unul pentru Ardeal și altul pentru Bucovina. Pentru Ardeal s'a numit ea ministru d. Dr. Petre Groza, iar pentru Bucovina d. Dori Popovici. — De-acum afacerile noastre din Ardeal vor merge strună, iar bugetul dlui Titulescu... se va mai instruni și el o leacă.

Desființându-se cu 1 Aprilie (cel puțin pe hârtie) secretariatele generale din Cluj, „*Monitorul Oficial*” aduce numirea dlui I. Mănilă de *director general al finanțelor* pentru Ardeal. Se svonește însă, că s'a revenit asupra desființării numitelor secretariate, și atunci probabil se va reveni și asupra acestei numiri. Astfel vom reveni și noi, că... este la modă.

„Sacra Congregatio.

Devote memor sacramenti, quo dudum Romae qua alumnus in Urbano Collegio de Propaganda Fide me obstrinxi, humillime refero Sacrae Congregationi, me postquam viginti novem annos in hocce magno Transilvaniae principatu partim prolusionibus philosophicis ac theologicis, partim *missionibus*, partim cura parochiali et officio archidiaconali exegissem, benigno regio decreto censorem librorum per typographiam regiae universitatis Pestensis Budensem clementer esse resolutum. Puto proinde futuro mense, vita comite, Budam in Hungariam proficisci ubi in posterum degam. Sicut porro antehac pro mediocritate talenti coelitus mihi donati ore. ita deinceps scriptis per Dei gratiam, catholicam fidem propagare non desino. Hinc si quod benigne Sacra Congregatio mihi respondere dignabitur, id Budam in Hungariam inviandum est. Dum profundissimo etc. Szász Régen; 1 Xbris 1808. Devotissimus servus Petrus Major archid. Górgenyiensis et regius librorum censor¹⁾.

¹⁾ II. Șeră Congregație.

Credincios jurământului pe care l-am depus odinioară în Roma, ca alumn al Colegiului Urban de Propaganda Fide, cu toată umilinta comunic Sacrei Congregației, că după ce 29 ani de rândul în acest mare principat al Transilvaniei am fost ocupat parte cu cercetări filosofice și teologice parte cu misiuni, parte cu grija de parohie parte în slujba de protopop pe care am purtat-o, prin binevoitorul decret regesc am fost numit preagrățios de censor al cărților la tipografia universității reședinței din Buda-Pesta. Socot așadar, că de voui avea zile

III. Scrisoarea a treia este scrisă din Buda la 9 Ianuarie 1816. Fiind mai lungă reproduc din ea numai următoarele:

„Hoc inquam septennio (de când e în Buda) praeter ea, quae muneris censoratus sunt, plura opera elucubravi et materna lingua valahica in lucem edidi, inter quae 40 conciones funebrales, 15 conciones de educatione filiorum et conciones dominicales et festivales totius anni sunt. *Iam dum enim junior fui orali praedicatione verbi Dei conatus sum incrementum sacrae Unionis collaborare, in dioecesi Fogarasiensi magni principatus Transilvaniae. Quod non sine fructu peregi, nam per Dei gratiam, praeter plures singulas animas etiam integras aliquot parochias a schismate in sinum matris Ecclesiae Romano-catholicae reduxi. Nunc vero scriptis prodesse Ecclesiae adnitor¹⁾.*”

în luna ce vine voui pleca în Ungaria la Buda, unde voui petrece și în viitor. Precum înainte, după talentul slab primit, cu graiul, astfel cu ajutorul lui Dumnezeu și de aici înainte, cu scrisul, nu voui înceta a propovădui credința catolică. Dacă Sacra Congr. se va îndura să-mi răspundă ceva să binevoiască a o face aceasta. de aci înainte la Buda în Ungaria. Cu cel mai profund șcl. Reghinul șs. la 1 Decembrie 1808. Cel mai plecat serv — Petru Maior protopopul Gurghiului și censor regesc al cărților.

¹⁾ În acești 7 ani — zic — afară de celea ce se țin de slujba de censor, am muncit la mai multe lucrări și le-am scos la lumina în limba maternă românească, între cari sunt 40 predici de morți, 15 predici

Cred, că aceste trei scrisori sunt suficiente pentru a-l convinge chiar și pe părințele Terenție, că P. Maior era unit și încă *bun* unit și *convins* unit. Totuși, cred, că nu strică dacă-i atrag atențiunea asupra unui lucru. Și anume: Petru Maior a purtat o luptă violentă împotriva episcopului I. Bob. Intre gravele acuze, pe cari le aduce acestui arhieru e și una, care nu va plăcea „Telegrafului”. Aceasta e următoarea: „nici o nevointă spre adăugirea Unirei nu a pus, decât că a eșit odată fără rod în pământul Făgărașului. Ba necum să întorcă pe alții la Unire, ci și ai lui poporeni fiind el paroh-protopop în Maros-Vasarhely s'au făcut neuniți. . . .” (Biserica ortodoxă română a. XIX p. 118).

Cred, că suntem înțeleși!

Dr. Zenovie Păclișanu.

despre creșterea copiilor, și propovedaniile pentru duminecile și sărbătorile de peste întreg anul. Că până eram mai tânăr — în diecesa Făgărașului din marele principat al Transilvaniei —, cu graiul viu am propovăduit cuvântul lui Dumnezeu, nișuindu-me a întâri Sfânta Unire. Și aceasta am făcut-o cu fruct, pentru că din darul lui Dumnezeu afară de multele suflete singurate am întors dela schizmă în sinul bisericii catolice-romane și câteva parohii întregi. Iar acum me trudesă folosesc cu scrisul Bisericii.

Reforma agrară pentru vechiul regat continuă a fi discutată în comisia agrară a camerei. Diferendul dintre guvern și stânga extremă a majorității (grupul Potârca) s'a terminat pe urma unui acord, prin care a cedat și o parte și alta. Important este, că exproprierea rămâne a-se face nu pe proprietar, ci pe proprietate, o mare nedreptate care se va combate foarte aspru din partea federației naționale.

Se vorbește mult despre formarea unui **bloc ardelenesc**, un lucru foarte bun, care însă nu credem că va putea să se facă. Ceice au spart blocul Ardealului politic ca un lucru rău în trecut, anevoie se vor da înapoi peste cap, pentru a veni să-și recunoască păcatul.

În legătură cu aventura lui Carol la Budapesta, deputatul bănățean Savu a ridicat în cameră, în forma unei interpelări, **chestiunea minorităților**, punând sub aceeași căciula pe Unguri și Sași. Aceștia din urmă au protestat energic și au dreptate. Ei au fost apărați cu multă putere și de șefii federației și mai ales de d. Nicolae Iorga.

În ședința din 25 Martie ministrul Negulescu a depus pe biroul Senatului **proiectul de lege pentru organizarea și controlul instrucției publice**.

Cu datul de 6 Aprilie s'a promulgat legea care spune: „preoții mireni, profesorii secundari și universitari și învățătorii cu titlul definitiv, aleși deputați sau senatori, vor primi cu putere retroactivă dela stat plățile, întregirile și ajutoarele împreunate cu funcțiunile lor”. Prin aceasta, **legea electorală delanoii** s'a pus de acord, în acest punct, cu legile electorale din celelalte provincii.

Pentru a se încerca pe altă bază unificarea organizației bisericii ortodoxe, după eșecul dela sf. Sinod s'a hotărât să se convoace cât mai curând o **adunare bisericească constituantă**. — Chestiunea se desvoltă interesant.

Pentru a protesta efectiv împotriva piedecilor ce se pun din partea guvernului întru aplicarea legii agrare pentru Basarabia, votată încă sub guvernul Vaida, parlamentarii basarabeni se pregătesc a se retrage din parlament.

La stăruința funcționarilor adânc nemulțumiți cu situația lor materială, federația va depune din inițiativă parlamentară **proiectul de lege referitor la statutul unic al funcționarilor**.

Curtea de apel din Târgul-Murăș e vorba să fie mutată la Brașov.

Externe.

Grecii bătuiți din partea Turcilor se retrag mereu, meditănd de sigur asupra adevărului, că e mai greu să ții o țară, decât s'o câștigi. — În fața evenimentelor e vorba ca Venizelos să se reîntoarcă în țara care l-a expulzat fără vină.

În Anglia **greva minerilor** a luat proporții neașteptate. Guvernul pare a fi nepuțincios, trebuind să cedeze. Lloyd George a fost investit cu puteri de dictator.

Reintors în Elveția de unde a plecat, **ex-regele Carol de Habsburg** se pare că va trebui să meargă și mai departe, până în Spania.

Franța lucrează intens pentru a pregăti **sanctiunile grave** cari vor fi aplicate Germaniei după 1 Maiu. Printre cele dintâi măsuri va figura ocuparea basinului Ruhr. În vederea acestei acțiuni, la care Anglia și Italia eventual nu vor participa, s'au deschis tratative importante la Praga și la Varșovia.

Guvernul român a primit o notă prin ministrul Americii la București, prin care se face cunoscut că din cauza lipsei de lucru s'au **intersis imigrările în America** a lucrătorilor străini.

Parlamentul italian a fost dizolvat. Noile alegeri s'au fixat pe ziua de 15 Maiu. Guvernul contează la un număr mai mare de sprijinitori decum l-a avut în parlamentul cel vechiu.

Știri mărunte.

Personale. — P. V. Ordinariat de Gherla a făcut următoarele numiri: **Ioan Ivașco** adm. local la Săliștea de sus; **Liviu Greabu** profesor de religie la Bistrița; **Emil F. Negruțiu** adm. local la Recea; **Emil G. Butusa** adm. local la Bileag; **Valeriu Cuișdan** adm. local la Șomfalău; **Ioan Tătar** paroh la Chirău; **Laurențiu Coste** paroh la Ocna Dejului.

— Acelaș Ordinariat a lipsit de jurisdicțiune pe preoții **Emanuil Câmpean**, **Valeriu Vărtic**, **Emil Dumitru** și **Iosif Nagy**, cei doi din urmă fiind opriți și dela deprinderea puterii de ord.

— Cu ziua de 1 Aprilie c., Ordinariatul de Blaj a numit pe pâr. **Dr. Vasile Cerghizan** profesor titular de religiune la liceul de stat din Turda.

— În 8 Aprilie e. a murit **Nicolae Todorescu** adm. parohial în Feneș (protopopiatul Roșiei). A fost un mare binefăcător al bisericii noastre de acolo.

Concurse. — În nr. trecut s'a anunțat din greșală concurs la parohia Ciugudiul de jos. El se referă la Ciugudiul de sus (protopopiatul Arieșului).

— P. V. Ordinariat de Gherla publică concurs la parohia **Ilova-mare** (vicariatul Rodnei) cu terminul de 10 Maiu c.

Reuniunea arhidiecezană pentru misiuni aduce la cunoștința membrilor săi, că taxele de membru sunt a se trimite pe adresa dlui profesor **Dr. Alexandru Rusu**, care face și pe secretarul reuniunii.

Valabilitatea carnetelor cfr. pentru 50% reducere s'a prelungit până în 31 Maiu c. prin ordinul Nr. 6843/921 al ministrului de comunicații. Organele cfr. de control sunt avizate. Până la 31 Maiu sunt însă datori toți titularii acestor carnete să-și procure carnetele noue.

Locale. — Măne Duminecă va predica în catedrală d. prof. **Dr. Augustin Tatar**.

— La serata literară muzicală III, aranjată de „**Reuniunea femeilor**” Dumineca trecută a vorbit dna profesoară **Anastasia Pop** (despre rolul femeii în familie și societate), au declamat două eleve ale liceului și s'a cântat din vioară.

— În numele vechii comande a „**reuniunii pompierilor voluntari**”, dd. Victor Muntean și Vasile Barna invită publicul la o adunare menită a reînvia această reuniune atât de folositoare. Adunarea se va ținea Duminecă (17 Aprilie c.) la ora 15 în sala cea mare a hotelului Transilvania.

— **Prințul Nicolae** a trecut, Dumineca ultimă, și prin Blaj. O oprire aici, se vede că nu a fost însă în program și astfel ceice au

voit să-i facă o primire entuziastă, cum numai Blajul știe să primească, au trebuit să i-o rezerve pentru altădată.

De-ale Asociațiunii — **Biroul central** din Sibiu invită prin o cerculară adresată tuturor despărțămintelor să comemoreze în chip vrednic amintirea eroului național Tudor Vladimirescu, mort în 9 Iunie 1821. Se dau și orientări asupra felului cum se pot aranja aceste comemorări.

— **Despărțământul Dicio-Sân-Mărtin**, condus până acum de profesorul universității din Cluj, d. Dr. Romul Boilă, s'a reorganizat în ședința sa din 1 Aprilie, alegând un nou comitet în frunte cu protopopul nostru de acolo pâr. **Simion Moldovan**. Se prevede o activitate culturală bogată, pe care, date fiind condițiile speciale ale despărțământului, o dorim cât mai plină de rezultate.

Bibliografie.

— **Au apărut:**

M. Theodorian-Carada, Din Frământările trecutului. București. Editura Gutenberg 1920. Prețul 20 Lei.

O carte de bogată informație istorică, scrisă cu nepărtinirea acestui preafrumos motto: »Istoria este știința ce luminează pe cărmuitori; și nu numai îi fereste să nu cadă în greșelile înaintașilor lor, dar îi ajută să le îndrepteze. Ea nici proslăvește, nici osândește; ci numai desvăluște.«. Iată, cari sunt capitolele interesante ale cărții mai nouă a dlui M. Theodorian-Carada: 1. Sub Fanarioți. 2. Inceput de secol. 3. Răpirea Basarabiei. 4. Apusul Fanarioților. 5. Zavera. 6. Contesa Edling. 7. Din Blaj la Cioplea. 8. Procesul Blăjenilor. 9. Un mitropolit în conflict cu Muscalii. 10. Mitropolitul Veniamin Kostache și Sturdzeștii. 11. Ungro-Vlahia sub Regulamentul organic. 12. Doamna munților. 13. Biserica românească la 1848. 14. Politica bisericească a lui Știrbey-Vodă. 15. Unirea principatelor. 16. Cuzismul. 17. Din zilele regelui Carol. — Scrisul dlui Theodorian e mult mai bine cunoscut la noi, decât să fie nevoie de o recomandare specială a acestei cărți.

»**Revista copiilor și a tinerimii**» Nr. 14 (Anul IX). București. Direcția. C. G. Costa-Foru și Maria Edeleanu. Apare Joia. Un Nr. 2 lei — pe an 70 lei.

»**Transilvania**». Revista Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român. Sibiu. Nr. 1—2. 1921 (Anul LII). Prețul 10 lei. (Abonamentul anual 50 lei pentru membrii Astei; 70 lei pentru nemembrii).

Îngrijită cu mult suflet din partea secretarului literar al Asociațiunii, d. I. Georgescu, fostul profesor al Blajului, revista Asociațiunii este o strălucită tribună dela înălțimea căreia cei mai competenți fii ai Ardealului muncesc cu răvnă pentru răspândirea culturii românești. Precum odinioară era o rușine pentru un intelectual român ardelen să nu fie membru al Astei, tot astfel trebuie să se socotească pe viitor a fi o datorie de a fi abonent al »Transilvaniei«.

Filiata Marelor Magazine de
Manufactură și Galanterie din
:-: :-: BUCUREȘTI. :-: :-:

V. Missir Fii & Co.

Societate Anonimă.

Capital lei 50,000.000

□ □

Se va deschide peste câteva zile în
Târgu-Murăș în Magazinul din Piața
Regele Ferdinand Nr. 49. Tg.-Murăș—
Maros-Vásárhely sub dirijarea Dnului
Ioan Fogolyan asortat cu articolele
cele mai moderne de manufactură
Mătăsării, Galanterie, Pânzerie, Ghete
:-: etc. și Bonbonărie. :-:

(8) 1 4